



## Kültür ve sanat tarihi üzerine düşünmek

Metin And, 'Çarşı Ressamları'nda Osmanlı döneminde var olan Aliciğim Balıcığim satıcısından mangala oynayan kadınlara, padişahlardan, baca temizleyicisine kadar insan portreleri anlatıyor.

**M**etin And'ı 2007'de yakından tanıma fırsatı bulmuştum. **Kitaplarımı** okuduğum, **sanat** ve kültür tarihçiliğimizin bu özgün ismi için TÜYAP Onur Konuğu olması sebebiyle Teşvikiye'deki evinde özel televizyon çekimleri yapmıştık. Her yönden çok kültürlü ve bir o kadar da eğlenceli bir şahsiyet olan Metin And sözü 'Çarşı Ressamları'na getirmişti. **Tiyatro tarihimizin hemen her ayrıntısına vâkıfti.** Ayrıca geleneksel temaşa **sanatlarımız** ve bu alanın antik kökleriyle yakından ilgiliydi. Ona göre kültür, şaşırtıcı bir şekilde kendisini güncelleyip devam ediyordu. 'Dionisos' ve 'Anadolu Köylüsü' kitabı bu dikkatinin eseri. Geleneksel Türk Tiyatrosu, Kukla, Karagöz ve Ortaoyunu ile birleşiyordu bu süreklilik. 'Minyatürlerle Osmanlı- İslam Mitolojyası' eseri ise sahasında yol açıcı kült bir eser olmanın yanında, kültür, inanç ve mitolojinin nasıl yüksek kültür olarak ortaya çıktığını kanıtlar.

'Çarşı Ressamları' ise onun asıl derdi gibiydi. Kendisinin yarattığı bu kavramlaştırma sebebiyle de heyecanlıydı. **Çünkü bu kavram ve onun belgeleri yoluyla sanat tarihi ve toplum gerçekliği yönünden pek çok husus aydınlanıyordu.** Böyle adamlar hiçbir konudan hem emin olmazlar hem de araştırmaktan geri kalmazlar. 'Çarşı Ressamları' kitabının editörü Sabri Koz'un vurguladığı gibi, Metin And elbette 'hezarfen'di. Ama amatör ruhunu hiç bırakmıyordu. Yine Sabri Koz'un ifadesiyle 'bir hayat projesi' olan 'Çarşı Ressamları', Osmanlı tasvir **sanatlarında** hizmet vermiş ve unutulmuş ressamı tanıtmak amacı taşıyordu.

Tülün Değirmenci bu 'hayat projesi'nin geniş detayı yanında karakterini de bize aktarıyor. Bir 'büyücü' olan Metin And'ın o

kendine has anlatıcılığının izinden albümlere ve yorumlara ışık tutuyor. Ayrıca kimi çelişkiler konusunda okuru ustaca yönlendiriyor.

'Çarşı Ressamları'nın özü kısaca şudur; Osmanlı'da, saray ressamı dışında, bir de çarşıda dükkânı olan **sanatçılar** vardır ve bunlar özellikle dışarıdan gelen ziyaretçilerin isteklerine cevap verirler. Muhtemelen toplum içinde de talep görmüşlerdir. Herhangi bir mekâna bağlı olmaksızın, detaya saplanmadan, padişahlar olmak üzere, farklı insan portrelerini bugüne taşırlar. **İçlerindeki kimi görece erotik desenlerden dolayı gizli tutulurlar.** 16 Nisan 1985 tarihli yazısında Metin And, Franz Taeschner'e özellikle teşekkür eder. Çünkü onu bu konuda ilk aydınlatan olmuştur Taeschner.

'Çarşı Ressamları', And'ın bu mesele etrafında yazdığı yazılar ve görsel malzemelerden oluşuyor. Halk **sanatına** ayrı bir ilgi duyan Metin And, bu vesileyle kültür ve **sanat** tarihimiz üzerine düşünmemizi istiyor, sorular soruyor. Aliciğim Balıcığim satıcısından mangala oynayan kadınlara, padişahlardan baca temizleyicisine kadar insan portreleri önümüze seriliyor. Bir farkla, kültürdeki sürekliliğe vurgu yapan And'ın bize sunduğu bu resimler ve tipler, kıyafetler ve renkler artık hiç yaşamıyorlar. Ne Rum balıkçı var ne de kaymakçı. Ahmet Rasim'in o unutulmaz 'İstanbul'un Sesleri' yazısında belki bulunabilir. ■



OSMANLI  
TASVİR  
SANATLARI 2 -  
ÇARŞI  
RESSAMLARI  
Metin And  
Yapı Kredi Yayınları,  
2019  
248 sayfa, 125 TL.